9. Etnografiska afdelningen.

Afdelningens samlingar hafva under årets lopp ökats med diverse gåfvor, hvilka blifvit katalogiserade.

Engelske konsuln i Nyköping G. M. Leyer, f. d. distriktschef i Rhodesia, har som gåfva öfverlämnat 30 äldre etnografiska föremål, hufvudsakligen från Dualla-folket, Kamerun, bestående af paddlar, musikinstrument, spjut, käppar, väskor och bälten af gräs m. m.

Doktor Th. Wulff har förärat 19 föremål från Java, däribland 9 musikinstrument af bambu, en s. k. *anklong*-orkester, och 4 heliga böcker, skrifna på palmblad.

Doktor M. P. Porsild, föreståndare för danska arktiska stationen på Discoön, Västgrönland, har skänkt 73 etnografiska eskimåföremål, hufvudsakligen från trakterna vid Discobukten och Holstensborg, de flesta utgörande fynd från gamla bostadsplatser samt grafvar, nämligen harpun- och pilspetsar, hudskrapor, tranlampor och grytor, skedar, brynstenar m. m.

Polarforskaren kapten Einar Michelsen, Köpenhamn, har öfverlämnat 25 föremål af ben och trä från gamla boplatser i det nordliga Ostgrönland, hemförda af 1909—1912 års expedition och utgörande det enda material, som gifvaren lyckades rädda på sin långa färd norrut, då isen brast under slädarna.

Grefve Eric von Rosen har skänkt fyra föremål, som tillhört en watussihöfding norr om Tanganyika, nämligen: två klädesplagg af barktyg, en flätad armring och ett träkärl med lock; professor G. Retzius en vattensäck af läder från Egypten; docenten Th. Halle stenredskap samt några snäckor och benrester af djur från kökkenmöddingar i Chile; ingenjör C. G. Smith en med inskurna ornament försedd stol, huggen ur ett enda stycke trädstam samt enligt uppgift förskrifvande sig från morernas sista tid i Spanien.

Genom d:r Wulff's förmedling har missionären och statsrådet i kinesisk tjänst, herr F. A. Larson, till afdelningen förärat 3 värdefulla, voluminösa buddistiska böcker från Mongoliet.

Under februari—mars månader anordnades med tillhjälp af museets personal en provisorisk utställning af d:r Wulff's samlingar i Vetenskapsakademiens gamla bibliotekslokaler. Utställningen besöktes af cirka ett par tusen personer, däribland ett stort antal särskildt inbjudna kulturhistoriskt och konstnärligt intresserade, samt af skolungdom och studieföreningar.

På initiativ af intendenten träffades under året, med Kgl. Maj:ts medgifvande, en öfverenskommelse mellan Riksmuseets Etnografiska afdelning och Uppsala universitet, hvarigenom afdelningen förband sig att ställa till den Geografiska institutionens förfogande 3,000 dupletter ur sina samlingar, mot att universitetet utbetalade ett belopp af fyra tusen (4,000) kronor, hvilka af museet skulle användas till nyförvärf, behöfliga för fyllande af luckor i samlingarna etc.

Initiativtagarens afsikt var att härmedelst lägga grunden till hvad vid Uppsala universitet hittills saknats, nämligen en någorlunda representativ etnografisk typsamling att begagnas vid undervisning i etnografi och geografi. Transaktionen måste betraktas såsom ytterst förmånlig för universitetet, då det sålunda för en närmast nominell utgift förvärfvat möjligheten erhålla en samling, som för universitetsstudiets höjande och åskådliggörande måste blifva af största betydelse. Skulle universitetet, exempelvis genom Europas förnämste leverantör till museer och universitet af dylika samlingar, sökt förvärfva en sådan, hade den antagligen kommit att kosta institutionen minst tiodubbla beloppet. De studenter i Uppsala, i hvilkas kurser geografi jämte etnografi ingår såsom studieämne, inbesparas, när dessa samlingar blifvit uppställda i den blifvande etnografiska museibyggnaden i Uppsala, de tidsödande och kostsamma resorna till Stockholm-museet. Tyvärr tillåter den oerhörda trängseln i etnografiska afdelningens magasinslokaler ännu ingen utsortering af detta viktiga material, ett arbete som för öfrigt ej kan utföras af brist på museal arbetskraft.

Af de af intendenten under hans resa i Nord- och Centralamerika förvärfvade och kontrakterade samlingarna hafva

underhand flera af de största anländt till Stockholm, men på grund af krigen, såväl det mexikanska som världskriget, ligga ännu många kvar i främmande land. Sålunda befinna sig fortfarande, ehuru, som jag hoppas, i godt förvar, i Mexiko tvenne samlingar. Den ena, som är en gåfva af en svensk mecenat, omfattar ett 40-tal lådor, den andra ett mindre antal sådana och är resultatet af det arbete, som docenten Alfred Tozzer under protektion af Internationella Institutet för Amerikansk Etnologi och Arkeologi sammanbragt under sina sista studieresor i södra delarna af republiken. En i Costa Rica af mig inköpt arkeologisk samling hamnade vid världskrigets utbrott i Panama och har först nyligen anländt till museet. En af de fem lådorna, innehållande keramik och metallsaker, gick emellertid förlorad, men utbetalas ersättning af det tyska ångfartygsbolag, som bär ansvaret för samlingen. Outförbara på grund af riskerna å hafvet samt andra komplikationer hvila vidare de samlingar, missionären R. Sundström gjort i Abessinien såväl som den redaktör J. M. Ollén med svenska missionärers bistånd hopbragt å Ceylon, i Indien och Afrika. Detsamma gäller om de battack-samlingar, friherre J. R. Giertta å Sumatra hopbragt och donerat till museet. I godt förvar ligga ännu äfven samlingar i amerikanska, japanska, havaiiska och ryska museer. På väg från Japan befinner sig en större samling, skänkt af en för mig okänd mecenat.

Af de anlända samlingarna har ännu af brist på tid och utrymme intet kunnat ordnas, katalogiseras eller ens visas för allmänheten. Just som dessa rader läggas i tryck, har emellertid en ljusning inträffat rörande etnografiska museets utvidgnings- och utvecklingsmöjligheter.

Af under föregående år gjorda förvärf hafva under årets lopp katalogiserats doktor Thorild Wulff's samlingar från Kina samt grefve Birger Mörner's från Nya Guinea med närgränsande öar.

D:r Wulff's samlingar från nordöstra Kina och Mongoliet, hopbragta 1913—1914, räkna tillsammans 956 föremål. De kinesiska förskrifva sig hufvudsakligen från Peking men till stor del äfven från provinserna Shansi, Chili och Honan etc. De mongoliska tingen härröra sig till öfvervägande del från Kalgan och trakten kring denna stad.

Den kinesiska samlingen, som är hopbragt med särskild

hänsyn till lifvet i Kina före revolutionen, ger också en synnerligen instruktiv bild af gammalkinesiskt lif i nästan alla faser.

Samlingen omfattar följande hufvudgrupper:

Dräkter och andra klädespersedlar, gobelänger m. m. af siden. En verklig sällsynthet och ett praktföremål af rang är ett stort tält af silkesbrokad, som tillhört någon af rikets högsta ämbetsmän under kejsar Chienlungs tid; personliga smycken och toalettartiklar; rökattiraljer för tobak och opium; skrifattiraljer; olika yrkesutöfvares verktyg och redskap. Af särskildt intresse är den ambulerande läkarens medicinlåda samt en samling kirurgiska instrument; husgeråd, såväl från städerna som från den primitiva landtbefolkningen i bergstrakterna; de förvånande enkla redskap, hvarmed det högt stående jordbruket bedrifves; gamla, nu svåröfverkomliga vapen: bland skjutvapen märkas *jingall*, det forna kinesiska armégeväret, som fordrade tre man för sitt skötande, samt repeterande armborst med kulor af sten eller lera som ammunition. Ett sällsynt vapen af stort värde är den ledade fågelklo af stål, som låser sig i ett verkligt örngrepp kring ett offers kind eller öga; musikinstrument; leksaker för ung och gammal; straffredskap, däribland i orginal en af de numera afskaffade afrättningsburarna; ett antal förfäderstaflor, målade på tunt tyg eller papper, utmärkt illustrerande äldre tiders klädedräkt. De äro troligen stulna under boxarupproret, då familjerna frivilligt svårligen skulle vilja afhända sig dylika; manuskriptrullar, innehållande kejserliga dekret m. m.; 35 st. i trä snidade modeller, illustrerande skilda sidor af kinesiskt lif och lefverne, såsom åkerbruk, handtverk, straffmetoder m. m. Till sist må nämnas cirka 150 lerfigurer, gjorda af ett ovanligt tungt, torkadt flodslam och sedan målade. De visa på ett instruktivt sätt folktyper och klädedräkter, användning af olika musikinstrument m. m. Hvarje figur för sig är ett konstnärligt arbete med individuellt utförande. Bland figurerna märkas tvenne stora grupper, en bröllops- och en begrafningsprocession.

Bland de mongoliska tingen må nämnas en sadel med tillbehör, stämplar af järn att märka hästar med, kamel- och åsneklockor, modell af ett tält med tillhörande inredning m. m.

En stor grupp utgöra slutligen föremålen af religiös karaktär: lamadräkter och tempelgobelänger af siden, lama-

hattar och mössor för vinterbruk, hjälmliknande rituella hufvudbonader för högre lamapräster, en samling masker till djäfvulsdanser, tempeltrummor, tibetanska tempeltaflor med sexuella motiv, tagna af kinesiska soldater under uppror i Tibet. Vidare märkas tvenne omkr. 3 meter långa tempeltrumpeter af kopparbleck, hvilka voro mycket svåra att förvärfva.

Doktor WULFF har ute i Peking och i fält utarbetat synnerligen detaljerade och fullständiga, deskriptiva kataloger öfver alla sina samlingar, de yppersta, museet någonsin erhållit från någon forskare före hemkomsten.

Den andra stora samlingen, som under året katalogiserats, är den af svenske konsuln å Nya Guinea, RUDOLP WAHLEN, donerade och af grefve BIRGER MÖRNER hopbragta samlingen från Tyska Nya Guinea med närgränsande öar, resultatet af en tvåårig samlarefärd. De 1,677 föremål omfattade samlingarna — däribland ett stort antal mycket skrymmande — härröra sig i hufvudsak från trakterna kring Kaiserin Augusta- och Ramu-floden i Tyska Nya Guinea, från Nya Pommern, Nya Mecklenburg, San Mathias, Amiralitetsöarna, Wuvulu och Aua m. fl. smärre ögrupper och enstaka öar.

Af utrymmesskäl kunna endast antydningar lämnas om de rikhaltiga och synnerligen värdefulla samlingarnas innehåll. Från själfva *Nya Guinea* må sålunda nämnas: yxor med hufvud af sten eller snäckskal; ornamenterade trä- och lerkärl af växlande typer, de senare äfven rikt målade; armband och örhängen af graverad sköldpadd; fantastiskt skulpterade sofpallar samt stolar, snidade ur ett enda block, somliga med groteska människofigurer till ryggstöd; målade barkstycken samt snidade tunna bräder, konstnärligt utförda i genombrutet arbete och afsedda att pryda väggarna i ceremonialhusen; ansiktsmasker och förfädersfigurer af trä, groteskt skulpterade och målade; stora signaltrummor, huggna ur grofva stockar; kanotstäfvar i form af krokodil- eller vildsvinshufvud, realistiskt utförda; en mångfald vapen: pilar med ytterst varierande spetsar; sköldar af trä, smakfullt klädda med färgadt flätverk, somliga med pålagd mosaik af fjädrar; spjutkastare af bambu med skulpterade träfigurer; en stor mängd spjut af intressanta typer, en del med fjäderklädda skaft, andra med rikt snidade skaft. Mycket unik

är framför allt en samling kranier af fiender, hvilka bevaras såsom trofeer. Ett antal af dessa äro belagda med röd lera, i hvilken anletsdragen utskulpterats. På några af kranierna synes pannan vara deformerad.

Från *Nya Mecklenburg* märkes en apparat för hajfångst samt ett par intressanta i jorden anträffade stenredskap af en stenart som ej synes finnas å platsen.

Från *Nya Pommern* bl. a. målade dansmasker, däraf en af kolossal storlek; sköldar klädda med flätverk och kantade med fjädrar; invecklade sniderier i genombrutet arbete och andra prof på melanesiernas bekanta ornamentik; två skulpterade sängar från Amiralitetsöarna, kanotmodeller samt en orginalkanot från Aua m. m.

Härtill komma dessutom ett sjuttiotal kranier och skelettdelar, nu under bearbetning af med. d:r GASTON BACKMAN.

Arbetet å den på initiativ och bekostnad af framlidne kommerserrådet FREDRIK VON RETTIG vid och för Etnografiska museet planerade rent vetenskapliga serien med föreslagen titel »Memoirs of the Royal Ethnographical Museum of Stockholm» har gjort säkra och betydande framsteg. Allaredan föreligga färdigtryckta upplagor på engelska språket representerande ett bokhandelsvärde af minst 100,000 kronor äfvensom flera tusen sidor i manuskript med delvis fullfärdigt illustrationsmaterial i ljus-tryck såväl som autotypi. Icke mindre än 10 in- och utländska antropologer, däribland äfven museets intendent, hafva påbörjat eller afslutat arbeten för serien, som, såsnart det internationella läget det tillåter, kommer att startas och utgifvas i 4:o format.

Af serien Populära Etnologiska Skrifter har under året såsom N:r 12 ett arbete af den nyutnämnde professorn i religionshistoria vid Köpenhamns universitet VILHELM GRÖNBECH utkommit. Arbetet, hvars titel är »Primitiv Religion», är det andra arbetet i serien, som utgifves å danska språket.

Fotografisamlingen har ökats genom inköp af 139 fotografier från Madagaskar, tagna af d:r WALTER KAUDERN.

Museets lilla boksamling har ökats genom diverse gåfvor, hufvudsakligen publikationer från utländska museer, hvilka kommit museet tillhanda såsom rekompensation för flera hundra gratis utsända exemplar af Populära Etnologiska Skrifter. Bland gåfvorna märkes det stora praktverket Crania Groenlandica, som i väsentlig mån baserats på etnografisk-

antropologiska afdelningens stora grönländska material. Donator af verket är professor A. G. NATHORST.

Under året har till assistent vid afdelningen förordnats fil. lic. K. G. LINDBLOM och till skrifbiträde fru ALMA SCHALIN. Den förre har åtnjutit 10 veckors tjänstledighet i och för militärtjänst. Under intendentens semester har hans tjänst uppehållits dels af assistenten LINDBLOM, dels af amanuensen YNGVE LAURELL. Då inga medel för den senares fortsatta tjänstgöring vid Museet stodo till buds, har denne nu helt begynt ägna sig åt de musikhistoriska studier och samlingsarbeten, han vid afdelningen startade medelst sina fonografupptagningar af sånger hos Australiens infödingar. Musikhistoriskt intresserade ha emellertid nu beredt honom tillfälle att på svenskt område igångsätta liknande men permanenta fonografarbeten, hvilka i vårt eljest så högt framskridna land märkvärdigt nog hittills nästan totalt försummats. Amanuensen LAURELL har hittills i hufvudsak förlagt sitt arbete för insamlandet af fonografrekord af gamla folksånger etc. till sin fäderneprovins, Västergötland.

Under året har den framstående lapplandsforskaren KARL TIRÉN å en intresserad mecenats bekostnad för museets räkning fortsatt sitt fonografarbete bland lapparna och lyckats göra många helt nya fynd, insamlat öfver 150 nya rekord.

Förutom de ordinarie visningstiderna har afdelningen, liksom föregående år, under tiden 1 okt.—1 april för allmänheten äfven varit tillgänglig två kvällar i veckan, nämligen tisdagar och fredagar kl. 7—9 e. m. och dessutom söndagar kl. 1—3 e. m. Under 1915 besöktes museet af 5,012 personer.
